

Оскільки основною загрозою для будь-якої стратегії є можливість її невиконання, важливими принципами стратегічного планування розвитку регіону повинні бути принципи: *забезпеченості* – встановлення будь-якої цілі повинно спиратись на фактичні, наявні ресурсні можливості регіону; *реалістичності* – усі стратегічні, операційні цілі та завдання стратегії повинні бути досяжними; *несуперечності* – досягнення однієї встановленої цілі не повинно перешкоджати досягненню іншої цілі. Отже, стратегічне планування – це формалізований процес довготермінового планування, за допомогою якого організація, регіон чи територіальна громада визначає основні напрямки розвитку, систему проміжних цілей, методи, ресурси та інструменти їх досягнення.

Процес розроблення стратегії розвитку Регіональної агломерації "Дрогобиччина" повинен очолити представник агломерації у вищому законодавчому органі країни. До робочої групи повинні обов'язково увійти представники усіх суб'єктів агломерації, які мають досвід розроблення стратегій розвитку, фахівці-експерти вищих навчальних закладів, які функціонують на території агломерації.

Література

- [Electronic resource]. – Mode of access http://www.linc.com.ua/documents/storage/120517_Irpin_Parasyuk_Agglomerations.pdf.
- Одрехівський М.В. Маркетингово-орієнтоване управління рекреаційними інноваційними підприємствами / Микола Васильович Одрехівський. – Дрогобич : РВ ДДПУ ім. Івана Франка, 2009. – 488 с.
- [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.soskin.info/ea/2006/9-10/20060918.html>.
- Боврон Б. Розроблення та впровадження стратегічного плану розвитку регіону : практич. посібн. / Б. Боврон, А. Вігода, Г. Девідсон, В. Мамонова, І. Федів, І. Санжаровський / за ред. І. Санжаровського. – К. : Вид-во К.І.С., 2008. – 214 с.
- Федулова Л. Розвиток національної інноваційної системи України / Л.І. Федулова, М.Т. Пашута // Економіка України. – 2005. – № 4. – С. 35-47.
- Asheim B. Location, agglomeration and innovation: Towards regional innovation system in Norway / B. Asheim, A. Isaksen // STEP GROUP Report 13-96. – Oslo, 1996. – 64 p.

Городиский Т.И. Необходимость и особенности стратегического планирования развития региональной агломерации "Дрогобиччина"

Обоснована необходимость стратегического планирования развития региональной агломерации "Дрогобиччина" как необходимого условия устойчивого развития региона, проанализированы принципы стратегического планирования развития региона, раскрыты особенности разработки стратегии развития агломерации в современных условиях. Предложено практический механизм формирования рабочей группы с разработки стратегии развития региональной агломерации "Дрогобиччина".

Ключевые слова: агломерация, стратегическое планирование, кластер, принципы стратегического планирования, развитие региона, стратегия, SWOT-анализ.

Horodysky T.I. Necessity and features of strategic planning of regional agglomeration "Drohobychyna"

The necessity of strategic planning for regional agglomeration "Drohobychyna" as a prerequisite for sustainable development of the region is substantiated, principles of strategic planning for the region are analyzed. The features of agglomeration development strategy in today's environment are revealed. Practical mechanism of formation of a working group on the development strategy for regional agglomeration "Drohobychyna" is proposed.

Keywords: agglomeration, strategic planning, cluster, principles of strategic planning, regional development, strategy, SWOT-analysis.

УДК 657.1:655

Доц. А.М. Должанський, канд. екон. наук;
магістрант Н.М. Гранчук – Львівська КА

КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ ОПЕРАЦІЙ З ГРОШОВИМИ КОШТАМИ ТА ЇХ ЕКВІВАЛЕНТАМИ

Проведено систематизацію нормативно-правової бази, яка регулює бухгалтерський облік грошових коштів та їх еквівалентів. Розглянуто теоретичні аспекти обліку грошових коштів та їх еквівалентів. Нормативне регулювання бухгалтерського обліку грошових коштів та їх еквівалентів схематично представлено як ієрархічну піраміду з шести рівнів.

Ключові слова: грошові кошти та їх еквіваленти, нормативне регулювання бухгалтерського обліку, Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності, розрахункові операції, відповідність нормативно-правового регулювання.

Вступ. Більшість операцій, що відбуваються на підприємстві, пов'язані з придбанням, виробництвом і продажем товарів та послуг і отже, оплатою та одержанням грошових коштів та їх еквівалентів. Оскільки вони мають здатність обертатись, ступінь ризику помилок в обліку та контролю на цій ділянці обліку є досить великий. Тому важливим завданням є організація обліку грошових коштів та їх еквівалентів з метою забезпечення гарантій для користувачів фінансової звітності щодо достовірності, реальності, повноти і законності наведеної інформації про неї. Отже, питання обліку грошових коштів та їх еквівалентів є актуальним.

Актуальність теми. Проблеми організації нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку грошових коштів та їх еквівалентів досліджували провідні вчені: Ф. Бутинець, Л. Гуцаленко, В. Жук, Г. Кірейцев, Т. Маренич, В. Пархоменко, Н. Петренко, Н. Пилипів, М. Пушкар, Л. Сук.

Однак постійні зміни в законодавстві сприяють виникненню нових проблемних аспектів в обліку грошових коштів. Серед існуючих облікових проблем стосовно руху та наявності грошових коштів потрібно виокремити: правильне відображення грошових коштів та їх еквівалентів у фінансовій звітності; оптимізація надходжень і виплат готівки та формування інформаційної бази даних для аналізу отриманих і втрачених вигод від проведених заходів; повнота та своєчасність відображення в системі обліку руху грошових коштів; матеріально-технічне та організаційне забезпечення ведення обліку грошових коштів. Усі названі вище проблеми мають спільний "знаменник" – нормативно-правова база покладена в основу проведення фінансово-господарських операцій за цією топологічною сферою обліку. Розглянемо більш детально актуальне питання – нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку грошових коштів та їх еквівалентів.

Метою дослідження є вивчення та проведення систематизації нормативно-правової бази, що регулюють бухгалтерський облік грошових коштів та їх еквівалентів. Виходячи з поставленої мети, можна сформулювати завдання: вивчення теоретичних аспектів обліку грошових коштів та їх еквівалентів; на підставі узагальнених даних дослідження висунути рекомендації та пропозиції щодо обліку, аналізу і контролю.

Законність здійснення операцій з об'єктами бухгалтерського обліку регламентується чинним законодавством України і визначається на основі нормативно-правових документів. На наш погляд, рівні нормативного регулювання бухгалтерського обліку грошових коштів та їх еквівалентів можна схематично представити як ієрархічну піраміду зі шести рівнів (рис.).

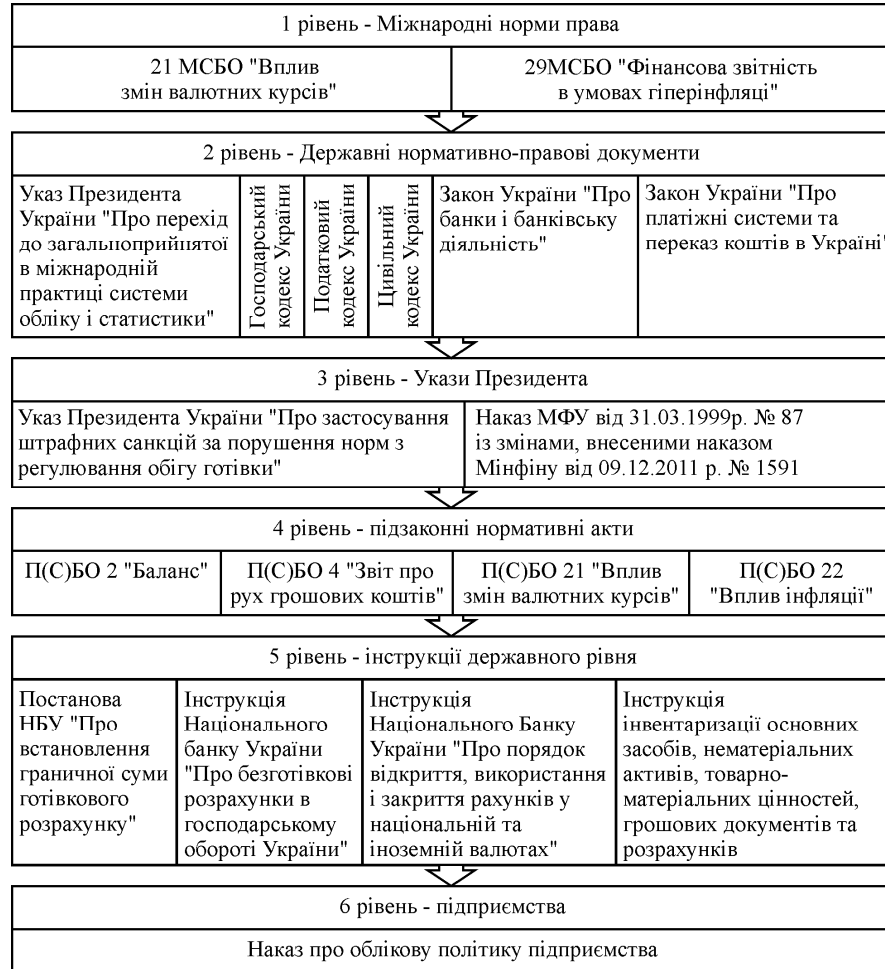

Рис. Система нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку грошових коштів та їх еквівалентів

Перший рівень нормативного регулювання – це міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності, зокрема МСБО 21 "Вплив змін валютних курсів" і МСБО 29 "Фінансова звітність в умовах гіперінфляції", дія яких спрямована на регулювання операцій з грошовими коштами та їх еквівалентами. Відповідно до МСФЗ 29 "Фінансова звітність в умовах гіперінфляції" монетарні статті не переоцінюються, оскільки вони вже виражені

в грошових одиницях, що діють на кінець звітного періоду. В МСБО 21 "Вплив змін валютних курсів" визначено порядок отримання фіксованої або визначеної кількості одиниць певної валюти. Відповідно до МСБО 21 "Вплив змін валютних курсів", на кінець кожного звітного періоду здійснюється перерахунок монетарних статей, які виражені в іноземній валюті. Курсові різниці, що виникають під час розрахунків за монетарними активами або перерахунку монетарних статей за чинними валютними курсами, які відрізняються від тих, за якими вони були у перерахунку під час первісного визнання протягом звітного періоду або у попередніх фінансових звітах, визначаються з прибутку чи збитку за період, в якому вони виникли.

Державний рівень нормативного регулювання складається з чотирьох підрівнів: перший – представляє державні вихідні правові норми, які мають найвищу юридичну силу, а саме: Податковий кодекс України (ПКУ), Господарський кодекс України (ГКУ), Цивільний кодекс України (ЦКУ) та Закони України. Так, зокрема, Господарський кодекс України регулює договірні відносини між суб'єктами господарювання, відповідальність за невиконання договірних зобов'язань, а також регламентує поведінку суб'єктів господарювання під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Передбачено, що суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності після сплати передбачених законом податків та зборів самостійно розпоряджаються валютною виручкою від проведених ними операцій, крім випадків, визначених нормативною базою. Цивільний кодекс України регулює питання щодо використання грошових коштів, які знаходяться на банківських рахунках, а також питання щодо строку позовної давності дебіторської заборгованості. Так, відповідно до ст. 1070 за користування грошовими коштами, що знаходяться на рахунку клієнта, банк повинен сплачувати проценти, сума яких зараховується на рахунок клієнта, якщо інше не встановлено договором або законом [12].

Сума процентів зараховується на поточний рахунок клієнта у строки, встановлені договором, а якщо такі строки не встановлені, тоді – в кінці кожного кварталу. У Податковому кодексі України розкрито сутність поняття "кошти" та зазначено, що позитивна курсова різниця від зміни курсу включається до складу доходів, а негативна – до витрат. В п. 4.2 ст. 135 зазначено, що доходи за кредитно-депозитними операціями включаються до оподаткованого доходу підприємства [4]. Відповідно до ст. 1 Закону України "Про застосування реєстраторів розрахунково-касових операцій у торгівлі, громадському харчуванні та послуг", застосовувати РРО зобов'язані всі юридичні особи (їхні філії, відділення, підрозділи), а також фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності [10].

Відповідно до вимог статті 3 передбачено, що суб'єкти господарювання, які здійснюють розрахункові операції в готівковій та/або безготівковій формі (із застосуванням платіжних карток, платіжних чеків, жетонів тощо), під час продажу товарів (надання послуг) у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг, зобов'язані проводити розрахункові операції на повну суму покупки через зареєстровані, опломбовані в установленому порядку і проведені у фіскальний режим реєстратори розрахункових операцій з роздрукованою відповідних розрахункових документів, що підтверджують виконання розрахункових опе-

рацій. Основними нормативними документами, що регламентують бухгалтерський облік операцій з безготівковими коштами, є Закон України "Про банки і банківську діяльність" [8] та Закон України "Про платіжні системи та переказ коштів в Україні" [11]. Закон України "Про банки і банківську діяльність" визначає основні вимоги щодо банківського обслуговування рахунків та встановлює обов'язки банків щодо ідентифікації клієнтів, які відкривають рахунки, та осіб, уповноважених діяти від імені зазначених клієнтів.

У Законі України "Про платіжні системи та переказ коштів в Україні" визначено коло осіб, яким банки мають право відкривати рахунки, а також регулюється порядок відкриття рахунків, та їхні види.

Третій рівень – Укази Президента України, Постанови Кабінету Міністрів. Третім рівнем нормативного регулювання монетарних активів є Укази Президента України та Постанови Кабінету Міністрів. Ці нормативні документи обов'язкові для виконання на всій території України, приймаються у межах президентських повноважень, передбачених конституцією та конституційними законами і при цьому не повинні суперечити Конституції України та законам України. Акти, що мають важливе значення, видаються у формі постанов. Акти з оперативних та інших поточних питань видаються у формі розпоряджень. При цьому потрібно врахувати, що акти Уряду можуть бути прийняті лише на підставі й на виконання законів України, а також указів Президента України. В Указі Президента України "Про застосування штрафних санкцій за порушення норм з регулювання обігу готівки" встановлено розмір фінансових санкцій, які застосовуються до суб'єктів господарювання у разі порушення операцій з готівковими коштами [7]. Окрім цього, згідно зі ст. 1642 Кодексу про адміністративні правопорушення, за порушення правил ведення операцій з готівкою на підприємство накладається штраф від 8 до 15 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Відповідно до статті 250 ГКУ [1], штрафні санкції можуть бути застосовані до суб'єктів господарювання протягом шести місяців з дня виявлення порушення, але не пізніше, ніж через рік з дня порушення цим суб'єктом встановлених законодавчими актами правил здійснення господарської діяльності.

Проте у ст. 4 ГКУ зазначено, що фінансові відносини за участі суб'єктів господарювання, що виникають у процесі формування та контролю виконання бюджетів усіх рівнів, адміністративні та інші відносини управління за участі суб'єктів господарювання, в яких орган державної влади або місцевого самоврядування. На наш погляд, це питання не підпадає під юриспруденцію Господарського кодексу України. Проте представники державної податкової адміністрації дотримуються іншої думки щодо строків притягнення до відповідальності за порушення операцій з готівкою. Так, у Листі ДПА № 5419 від 18.03.2011 р. зазначено, що обмеження строків застосування штрафних санкцій за порушення норм із регулювання обігу готівки, передбачених ст. 250 ГКУ, не поширюється на фінансові санкції у вигляді штрафу, що застосовується органами державної податкової служби до суб'єктів господарювання за порушення вимог Положення № 637 "Про ведення касових операцій у національній валюті в Україні" [6].

Четвертий – підзаконні акти, а саме Положення (станданти) бухгалтерського обліку). Операції з коштами в іноземній валюті, які є однією з найважливіших складових монетарних активів, регламентуються П(С)БО 21 "Вплив змін валютних курсів". У цьому стандарті розкрито сутність монетарних активів, проте відсутні критерії віднесення до остатніх. Ще одним істотним недоліком цього стандарту є його поширення на ті монетарні активи, які виражені в іноземній валюті, зокрема: на кошти на валютному рахунку та готівку, дебіторську заборгованість іноземного покупця, яка непогашена, векселі та фінансові інвестиції, якщо передбачається їх погашення грошовими коштами.

Проаналізувавши основні положення П(С)БО 21 "Вплив змін валютних курсів" та МСФЗ 21 "Вплив змін валютних курсів", не виявлено істотних відмінностей між цими стандартами, тому, що в основу національних стандартів покладено міжнародні. Виявлено схожі риси, зокрема щодо сутності терміна "монетарні активи" та їх складових, оцінювання монетарних активів в іноземній валюті на дату первісного визнання та необхідності визначення курсових різниць на звітну дату та на дату здійснення розрахунків. Поряд із цим виявлено, що відмінною рисою є те, що міжнародний стандарт дає змогу також застосовувати курс, який наближається до фактичного валютного курсу на дату здійснення операції. Наприклад, для всіх операцій, які були здійснені в іноземній валюті протягом тижня або місяця, можна застосувати середній валютний курс цієї валюти. У вітчизняному стандарті бухгалтерського обліку такого положення не передбачено. Таким чином, на основі проведеного дослідження нормативного регулювання обліку монетарних активів, встановлено, що П(С)БО 21 "Вплив змін валютних курсів" та МСФЗ 21 "Вплив змін валютних курсів" застосовуються лише до монетарних активів, які виражені в іноземній валюті. Щодо нормативного регулювання безготівкових розрахунків, то основним документом, що регулює механізм безготівкових розрахунків, їх форми, стандарти документів і документообіг, є "Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті". Окрім цієї Інструкції, існують положення (зокрема й П(С)БО 21), кожне з яких регулює порядок здійснення розрахунків за допомогою векселя, чека, акредитива та платіжних карток. Загалом безготівковий обіг в Україні регламентується значною кількістю нормативних актів різного рівня.

П'ятий рівень висвітлює інструкції, які видаються на Державному рівні або НБУ. Відповідно до постанови НБУ "Про встановлення граничної суми готівкового розрахунку" [5], гранична сума готівкового розрахунку одного підприємства (підприємця) з іншим суб'єктом господарювання протягом одного дня за одним або кількома платіжними документами встановлена в сумі 10000 грн. Це обмеження стосується також розрахунків готівкою між підприємствами в оплату за товари, що придбані на виробничі (господарські) потреби за рахунок коштів, одержаних за корпоративними спеціальними платіжними засобами. Таким чином, якщо працівник отримав кошти під звіт або зняв їх із корпоративної картки підприємства з метою придбання товарів або сировини від імені підприємства, то сума граничного розрахунку діє. Винят-

ком є лише видача працівнику коштів на відрядження. У випадку здійснення підприємствами розрахунків з іншими підприємствами у понад встановлену граничну суму коштів до підприємства будуть застосовувати штрафні санкції, сума яких розраховується, виходячи з фактичних залишків готівки в касі на кінець дня. Після цього здійснюється порівняння розрахованої суми з лімітом готівки каси. У разі встановлення факту перевищення ліміту готівки до суб'єкта господарювання застосовуються штрафні санкції.

Шостий рівень – регулювання господарських операцій з готівкою та їх еквівалентами на рівні підприємства. До таких документів належать накази про облікову політику підприємства, інші накази, положення та інструкції, які мають обов'язковий характер у межах одного окремого підприємства. Керівництво на підприємстві встановлює самостійно пріоритетність документів, їх зміст і статус, принципи побудови і взаємодії між собою, а також порядок підготовки і затвердження.

Про відсутність ефективного внутрішнього контролю за операціями з грошовими коштами в Україні свідчить кількість судових спорів між підприємствами протягом 2008-2011 рр. При цьому спостерігають загальну тенденцію до зростання кількості судових рішень щодо порушень бухгалтерського обліку операцій з готівковими коштами. Найбільш актуальним залишається питання щодо дотримання ліміту готівки в касі, оскільки, починаючи від 2008 р. до 2012 р., кількість судових рішень збільшилась у 8,1 раза. У 2012 р. на 64 % зросла кількість судових скарг від суб'єктів господарювання на органи Державної податкової адміністрації, пов'язані з нарахуванням останніми штрафних санкцій. 73 % проаналізованих судових рішень прийнято на користь підприємств, оскільки встановлено, що представники органів ДПА порушили основні вимоги щодо процедури самої перевірки. Без повідомлення суб'єкта господарювання за десять днів до початку перевірки та без наявності відповідних документів: направлення на проведення перевірки, копія наказу про проведення перевірки, службові посвідчення осіб, зазначених у направленнях на проведення перевірки.

Основна проблема полягає в тому, що в Законі України "Про застосування реєстраторів розрахунково-касових операцій у торгівлі, громадського харчування й послуг" та в Законі України "Про державну податкову службу України" до 02.12.20210 р. були суперечності, зокрема відповідно до ст. 11.1 та Закону України "Про державну податкову службу України" представники органів ДПА мали право проводити перевірки за наявності підстав для проведення планової або позапланової виїзної перевірки.

Висновки. На основі проведеного дослідження визначено, що основними проблемами бухгалтерського обліку монетарних активів є: відсутність нормативних актів, що регулюють бухгалтерський облік монетарних активів, недосконалість нормативного регулювання бухгалтерського обліку складових монетарних активів, що, водночас, призводить до викривлення інформації про монетарні активи в національній валюті. Отже, доцільно проводити дослідження в напрямі здійснення систематизації та аналізу нормативно-правових актів, що регулюють бухгалтерський облік складових монетарних активів.

Література

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р., № 436-IV. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon4.rada.gov.ua/laws>.
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р., № 2341-III зі змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
3. Пархоменко В.М. Законодавче та нормативно-методичне забезпечення регулювання бухгалтерського обліку / В.М. Пархоменко, О.М. Петрук // Вісник Житомирського інженерно-технологічного інституту : зб. наук. праць. – Сер.: Економічні науки. – Житомир : Вид-во ЖІТІ. – 2002. – № 18. – С. 107-117.
4. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 р., № 2755-VI зі змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show>.
5. Постанова НБУ "Про встановлення граничної суми готівкового розрахунку" від 09.02.2005 р., № 32. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z>.
6. Положення "Про ведення касових операцій у національній валюті в Україні", затверджене постановою правління НБУ від 15.12.2004 р., № 637 зі змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z>.
7. Указ Президента України "Про застосування штрафних санкцій за порушення норм з регулювання обігу готівки" від 12.06.1995 р., № 436/95 зі змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon1.rada.gov.ua/laws/show>.
8. Закон України "Про банки і банківську діяльність" від 07.12.2000 р., № 2121-III зі змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show>.
9. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16.07.1999 р., № 996-XIV зі змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
10. Закон України "Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг" від 06.07.1995 р., № 265/95-ВР зі змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/annot>.
11. Закон України "Про платіжні системи та переказ коштів в Україні" від 05.04.2001 р., № 2346-III зі змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show>.
12. Цивільний Кодекс України від 16.01.2003 р., № 435-IV зі змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg>.

Должанский А.Н., Гранчук Н.Н. Критический анализ нормативно-правовой базы относительно операций с денежными средствами и их эквивалентами

Проведена систематизация нормативно-правовой базы, согласно которой проводят операции с денежными средствами и их эквивалентами. Изучены законы, регулирующие бухгалтерский учет денежных средств и их эквивалентов, представленных как схема из шести уровней нормативного регулирования.

Ключевые слова: денежные средства и их эквиваленты, нормативное регулирование бухгалтерского учета, Международные стандарты бухгалтерского учета, расчетные операции, соответствие нормативно-правового регулирования.

Dolzhansky A.M., Granchuk N.M. Critical analysis of the legal framework is underlying transactions with cash and its equivalents

The systematization of the legal framework regulates the accounting of cash and its equivalents. The theoretical aspects of cash and its equivalents are considered. Regulatory accounting of cash and its equivalents are represented in diagram form as a hierarchical pyramid of six levels.

Keywords: a cash and its equivalents, regulatory accounting, International accounting standards and financial reporting, settlement operations, an accordance with legal regulation.